

Pwyllgor	PWYLLGOR CRAFFU CYMUNEDAU
Dyddiad	22 Ebrill 2021
Teitl	Adnoddau staffio Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd y Cyngor-sicrhau capasiti a gwydnwch nawr ac i'r dyfodol
Aelod Cabinet	Cynghorydd Gareth W Griffith
Awdur	Dafydd Wyn Williams – Pennaeth Adran Amgylchedd
Pwrpas	Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu dderbyn yr adroddiad a chyflwyno unrhyw sylwadau ynglŷn â'r angen i sicrhau capasiti ac arbenigedd digonol yn y Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd, er mwyn rhoi gwydnwch ar gyfer gwarchod iechyd a lles cymunedau Gwynedd i'r dyfodol,

1. CEFNDIR

- 1.1 Ym Mhwyllgor Craffu Cymunedau yn amlinellu 'Gwaith y Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd yn ystod y pan demig' (Atodiad 1) a gynhaliwyd ar 25 Chwefror 2021 yr oedd yr Aelod Cabinet a'r Pennaeth Adran yn amlinellu eu pryder o ran ymdopi gyda llwyth gwaith y pan demig pan mae'r galw am wasanaethau arferol yn ail sefydlu. Yn ogystal cynhaliwyd gweithdy ar 10 Medi 2020 gydag Aelodau'r Cabinet, adroddwyd ar y materion oedd wedi codi i gyfarfod o'r Cabinet ar y 15 Medi 2020, lle cytunwyd i ofyn i'r Byrddau neu'r Adrannau roi sylw i'r materion perthnasol. Roedd un o'r materion oedd yn codi ac oedd angen sylw gan yr Adran Amgylchedd ac wedyn y Tîm Arweinyddiaeth, yn cyfeirio at y maes Iechyd Cyhoeddus lle nodwyd:

“Mae'r cyfnod clo a'r cyfnod a ddilynodd wedi amlygu dyhead mawr gan ein trigolion i sicrhau bod materion iechyd cyhoeddus yn cael sylw gennym. Mae'r galw wedi bod yn sylweddol uwch na'r adnodd sydd gennym i'w ddiwallu.

O edrych ar y materion yma drwy lygaid ein trigolion nid yw'r dyhead yn un afresymol. Yn anffodus mae degawd o gyni ariannol wedi golygu nad yw'r gwydnwch adnoddau gennym bellach. Bydd angen ystyried sut i gau'r cylch.”

- 1.2 Mae'r adroddiad yma yn cynnwys ymateb yr Adran i'r mater uchod ac yn edrych ar y sefyllfa o ran capasiti Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd yr Adran, y camau posib i ymateb i'r anghenion byr dymor a thymor canolig yn ogystal â'r materion perthnasol fydd angen ystyriaeth.

2. CEFNDIR MATERION CAPASITI

- 2.1 Mae'r Gwasanaethau Gwarchod wedi gweld toriadau staff sylweddol dros y ddegawd ddiwethaf gyda nifer y staff wedi gostwng o oddeutu 63 (yn cynnwys adnodd cefnogol) yn ystod 2011/12 i 43 (yn cynnwys adnodd cefnogol) erbyn rŵan, gyda'r toriadau hynny'n cynnwys dileu swydd Uwch Reolwr Gwarchod y Cyhoedd. Yn ystod y cyfnod yma mae'r Gwasanaethau, sydd yn statudol a rheng flaen ac yn flaenoriaeth 1, wedi symud o 7 Uned oedd gyda 7 Rheolwr i 3 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd gyda 3 Rheolwr ar gyfer y meysydd canlynol:

- Gwasanaeth Rheoli Llygredd a Thrwyddedu (12 o swyddogion yn cynnwys Rheolwr)
- Gwasanaeth Safonau Masnach ac Iechyd Anifeiliaid / Bwyd Anifeiliaid (13 o swyddogion yn cynnwys Rheolwr)
- Gwasanaeth Bwyd ac Iechyd a Diogelwch (dyletswyddau'n cynnwys archwiliadau i achosion afiechydon heintus) (14 o swyddogion yn cynnwys Rheolwr)

2.2 Ar hyn o bryd mae 4 swyddog yn cefnogi gwaith y Gwasanaethau uchod.

2.3 Mae'r Gwasanaethau wedi ceisio lliniaru effeithiau'r toriadau drwy gynyddu arbenigedd swyddogion, sydd wedi hwyluso cyfleoedd i weithio ar draws y 3 Gwasanaeth. Cyn y pan demig, er bod heriau o ran gwydnwch a pherfformiad y Gwasanaethau, roedd posib cynnal lefel o wasanaeth elfennol oedd yn dderbyniol i drigolion a busnesau, y mwyafrif o'r amser.

2.4 Yn sgil y pan demig mae dyletswyddau Gwarchod y Cyhoedd yn ymwneud ac afiechydon heintus yn amlwg wedi dod un o brif flaenoriaethau'r Cyngor ac felly mae Gwasanaeth newydd wedi ei greu i gynnal y gwaith perthnasol sef:

- Gwasanaeth Profi , Olrhain a Diogelu- Cofid sy'n cyflogi dros 100 o swyddogion hyd yma.

2.5 Yr hyn sydd wedi dod yn fwy amlwg yn sgil y pan demig yw pa mor bwysig yw rôl y Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd o ran gwarchod iechyd ein cymunedau, ond hefyd o ran cynghori a chefnogi busnesau'r Sir a'r disgwylid ein bod yn defnyddio ein pwerau gorfodaeth yn sgil honiadau o dorri'r rheoliadau coronafeirws.

2.6 Mae'r mwyafrif o'r dyletswyddau o ran gorfodi rheoliadau newydd coronafeirws wedi bod yn cael eu gweithredu gan swyddogion Gwarchod y Cyhoedd, ond mae gofyn wedi dod am orfodaeth fwy llym a phresenoldeb gweladwy yn ein trefi. Mae'r gwaith hefyd yn cynnwys ymateb ac archwilio i achosion positif o'r haint yn sgil y gwaith mae'r Gwasanaethau Profi , Olrhain a Diogelu yn ei wneud, yn ogystal â chynghori Adranau eraill y Cyngor (e.e. Addysg, Oedolion), Prifysgol Bangor a'r Colegau.

2.7 Nodir fod yr holl waith uchod yn ychwanegol i'r gwaith arferol dydd i ddydd ac anodd yw rhoi amserlen ar gyfer pa mor hir fydd yn parhau, a beth yn union yw'r goblygiadau o ran capasiti byr dymor a hir dymor i'r Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd.

3. DATRYSIADAU POSIB

3.1 Yn seiliedig ar dystiolaeth sydd i law credir fod yna 3 cam ar gyfer cyfrannu tuag at diwallu'r diffyg capasiti byr dymor ac er mwyn ceisio cynllunio tuag at gwydnwch hir dymor y Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd sef:

CAM 1 – Y SEFYLLFA GYFREDOL (RWAN – BYR DYMOR)

3.2 Ers cychwyn y pan demig a cyn sefydlu'r Gwasanaethau Profi, Ol-rhain a Diogelu mae'r 3 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd (Rheolaeth Llygredd a Thrwyddedd / Safonau Masnach ac Iechyd a Bwyd Anifeiliaid / Bwyd ac Iechyd a Diogelwch), yn raddol wedi symud i ffwrdd o'r dyletswyddau busnes dydd i ddydd arferol - er mwyn ymateb i faterion ychwanegol sydd yn benodol yn ymwneud a'r rheoliadau coronafeirws.

- 3.3 Wrth i'r cyfyngiadau lacio ac wrth i'r ysgolion, colegau a'r brifysgol ail agor ac i achosion o'r haint gynyddu yn yr ardal, mae'r rhan fwyaf o'r busnes dydd i ddydd arferol wedi ei gwtogi i faterion brys neu wedi eu hatal yn gyfan gwbl am gyfnod gyda hyn wedi ei gofnodi yn y log penderfyniadau corfforaethol. Erbyn hyn defnyddir y rhan fwyaf o adnodd staff y 3 Gwasanaeth i ddelio'n uniongyrchol gyda'r pan demig, gan weithio'n agos gyda'r Gwasanaeth Profi, Ol-rhain a diogelu gyda'r gwaith yn cael ei rannu'n gyffredinol i:
- Cyngori busnesau megis eiddo trwyddedig, meysydd carafanau, arch marchnadoedd a busnesau eraill o bob math ynglŷn â rheoliadau coronafeirws.
 - Yr uchod yn cynnwys gwaith rhagweithiol o gynnal ymweliadau ar ffurf "patrols" i drefi ar y cyd gyda'r heddlu er mwyn cynghori busnesau (anaml y gellir gwneud hyn oherwydd capasiti)
 - Gwaith adweithiol o ymchwilio cwynion o ddiffyg cydymffurfiaeth gyda'r rheoliadau perthnasol.
 - Cyngori Adrannau'r Cyngor, ysgolion, colegau, y brifysgol a chartrefi preswyl.
 - Ymdrin ag achosion cysylltiedig o cofid mewn cymunedau, gweithleoedd, sefydliadau gofal a sefydliadau addysgiadol.
- 3.4 Yr ydym wedi gallu gwella gwydnwch y gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd (dros dro) drwy fanteisio ar arian grant o Gronfa Galedi Llywodraeth Cymru [Hardship Fund rhanbarthol]. Mae'r cyllid a'r grant yn cael ei ddefnyddio'n bennaf i gyflogi 3 (FTE) o Swyddogion Gorfodaeth / Ymgysylltu Gwarchod y Cyhoedd (Cofid 19) yr un i 6 Cyngor y Gogledd am 12-15 mis. Y meddylfryd yma yw hwyluso'r gwaith allan yn y maes gyda mwy o bresenoldeb gweledol allan yn ein trefi a'n pentrefi, yn cynghori busnesau, arsylwi ac yn adrodd yn ôl. Hefyd, oherwydd ei bod yn anodd o brofiad recriwtio swyddogion i'r Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd oherwydd gofynion cymhwyster a phrofiad ac ati - y syniad yw buasai recriwtio ar lefel is yn haws a gydag anghenion hyfforddiant y gellir eu rhoi mewn lle yn gynt.
- 3.5 Nodir fod Cyngor Conwy wedi arfarnu'r swydd ar lefel GS4 ac atodir y swydd ddisgrifiad er gwybodaeth. Mae'r 3 swyddog bellach wedi cychwyn arni fel 'Swyddogion Ymgysylltu Cymunedol Cofid' ac mae'r adborth cychwynnol o'r cymunedau wedi bod yn bositif dros ben.
- 3.6 Credir mai'r hyn sydd ei angen drwy recriwtio 3 swydd ar lefel yma fel swyddi parhaol gan gydnabod fod hyn yn fuddsoddiad i'r hir dymor ar gyfer gwydnwch y Gwasanaethau. Nodir felly y dylai'r swyddi gael eu gweld fel cyfle datblygol i ddarpar ymgeiswyr gyda'r swyddi dechreuol yn cychwyn ar GS4 - ond gyda hyn yn mynd i fyny at S3 (graddfa cyflog Swyddog Gorfodaeth Gwarchod y Cyhoedd) gyda hyfforddiant perthnasol.
- 3.7 Mae rhain yn swyddi dros dro ar hyn o bryd, mae'r Cabinet wedi ymrwymo cyllideb ychwanegol i'r grant i ymestyn cyfnod y swyddi hyd nes 1af Ebrill 2022
- 3.8 Rydym hefyd yn derbyn cymorth dros dro gan Swyddogion Iechyd o'r Adran Tai ac Eiddo ond ni all hyn fod yn drefniant parhaol.
- CAM 2 – BYR DYMOR – TYMOR CANOLIG**
- 3.9 Mae llawer o amser ein swyddogion Iechyd yr Amgylchedd yn cael ei dreulio yn delio gydag achosion Cofid cymhleth. Yr ydym ar hyn o bryd yn dylanwadu'n rhanbarthol i geisio gwella arbenigedd y swyddogion olrhain fel bod y gofyn ar ein swyddogion Iechyd yr amgylchedd yn llai.

- 3.10 Yn ogystal, a gan fod y 3 'Swyddogion Ymgysylltu Cymunedol Cofid' gymaint o lwyddiant mae'r Adran yn edrych am ffynonellau ariannu i gyflogi 3 'Swyddogion Ymgysylltu Cymunedol Cofid' ychwanegol i'w hyfforddi fel technegwyr neu swyddogion lechyd yr Amgylchedd neu safonau Masnach y dyfodol.
- 3.11 Bydd angen adolygu strwythur y 3 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd i gynnwys ystyriaeth hefyd o'r Gwasanaethau Profi, Orlhain a Diogelu yn ystod 2021/22, gan anelu i gael strwythur newydd a gwydn ar gyfer y dyfodol cyn diwedd Mawrth 2022. Credir y dylid rhoi ystyriaeth i'r isod wrth edrych ar strwythur newydd:
1. Gofynion y gwaith sydd yn gysylltiedig a Cofid 19 a'r gwaith busnes dydd i ddydd.
 2. Sut y gellir manteisio ar yr arbenigedd sydd wedi ei ddatblygu yn y Gwasanaethau Profi, Orlhain a Diogelu wrth gynllunio ymlaen i ymateb i Cofid 19 ac i greu gwydnwch yng Ngwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd.
 3. Adnodd ar lefel uwch rheolaethol i hwyluso trefniadau ar gyfer delio gyda'r ystod o faterion cynhennus / blaenoriaeth uchel (fel materion Gwarchod y Cyhoedd) sydd yn codi yn yr Adran
 4. Creu 6 swydd Arweinydd Tîm o fewn y 3 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd heb gynyddu'r capasiti staff.
 5. Yr angen am 3 Swyddog Gorfodaeth Gwarchod y Cyhoedd ychwanegol (1 i bob ardal) – fydd yn gweithio ar draws meysydd gwaith y Gwasanaethau (posib y bydd cyfleoedd yma eto i recriwtio o'r Gwasanaethau Profi, Orlhain a Diogelu).
 6. Ystyriaeth i sefydlu 4 Gwasanaeth Gwarchod y Cyhoedd parhaol ar gyfer y dyfodol.

5. GRADDFEYDD CYFLOG

- 5.1 Yr ydym yn hynod ffodus gyda'r ansawdd swyddogion a thechnegwyr lechyd yr Amgylchedd a Safonau Masnach sydd ganom. Wedi dweud hyn mae pryder am ein gallu i gadw gafael ar swyddogion gyda arbenigedd o'r fath sydd hefyd yn rhugl yn yr iaith Gymraeg. Mae 2 prif fygythiad yn ein hwynebu sef:

- Cyflogau Siroedd Cyfagos am swyddi cyffelyb yn uwch, all ddenu ein staff gydag arbenigedd .Gweler tabl 1 isod sy'n cymharu amrediad cyflogau swyddogion iechyd a swyddogion safonau masnach draws cynghorau'r Gogledd.

Tabl 1.

Awdurdod	Tal swyddog lechyd yr Amgylchedd	Tal swyddog Safonau Masnach
GWYNEDD	£32,910 - £34,728	£32,910 - £34,728
YNYS MÔN	£33,782- £37,890	£33,782- £37,890
CONWY	£37890 - £40,876	£33782 - £36922
DINBYCH	£32,234 - £35,745	£32,234 - £35,745
FFLINT	£35,745 - £38,890	32,910 - £34,728
WRECSAM	£33,782 - £40,876	£33,782 - £40,876

- Mae galw am fod am swyddogion gyda'r un arbenigedd yn Sir Fôn i ddelio gyda materion Tollau ac Allforio yn sgil Brexit

6. MATERION I'W HYSTYRIED

- 6.1 Pwysleisir eto fod recriwtio wedi bod yn heriol o brofiadau diweddar a hyd yn oed os yw popeth yn mynd yn unol â'r amserlen, bydd dal angen hyfforddiant parhaus i swyddogion fydd yn cael eu hapwyntio. Felly rhaid cydnabod nad oes datrysiad sydyn ac mai rhywbeth fydd yn digwydd dros amser fydd hyn, fydd yn helpu gyda'r sefyllfa byr dymor / tymor canol ond yn cyfrannu at y gwydnwch i'r dyfodol - lle bydd angen adolygu strwythur y Gwasanaethau'n 2021/22.

7. ARGYMHELLION

- 7.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu dderbyn yr adroddiad a chyflwyno unrhyw sylwadau ynglŷn â'r angen i sicrhau capasiti ac arbenigedd digonol yn y Gwasanaethau Gwarchod y Cyhoedd, er mwyn rhoi gwydnwch ar gyfer gwarchod iechyd a lles cymunedau Gwynedd i'r dyfodol.